Rashi on Ezra
רש"י על עזרא
merged
https://www.sefaria.org/Rashi_on_Ezra
This file contains merged sections from the following text versions:
-Sefaria vocalized edition
-http://sefaria.org/

רש"י על עזרא

Chapter 1

Verse 1

וּבִשְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס. סֵדֶר סֵפֶר זֶה סָדוּר וּמְשׁוּךְ אַחַר סֵפֶר דָּנִיֵּאל כַּמִּפֹרָשׁ בְּבָבָא
בַּתְרָא (בבא בתרא טו.), וְהַמִּלָּה מוּסָבֶת מִזֶּה לָזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּדָנִיֵּאל בִּשְׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ "אֲנִי
דָנִיֵּאל בִּינֹתִי בַּסְּפָרִים מִסְפַּר הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ה' אֶל יִרְמְיָה הַנָּבִיא לְמַלֹּאות לָחָרְבוֹת
יְרוּשָׁלַיִם שִׁבְעִים שָׁנָה" (דניאל ט:ב), וְכֵן הוֹלֶכֶת וּמְסַפֶּרֶת כָּל הַפָּרָשָׁה בְּחֶרְבַּן הַבַּיִת וּזְמַן
גָּלוּת בָּבֶל וְאֶת וִדּוּיוֹ אֲשֶׁר הִתְוַדָּה עַל חַטַּאת יִשְׂרָאֵל. וּתְחִלַּת סֵדֶר סֵפֶר זֶה כָּךְ הוּא,
שֶׁלְאַחַר שֶׁנֶּחֱרַג בְּלְשַׁצַּר מָלַךְ דָּרְיָוֶשׁ הַמָּדִי שֶׁנֶּאֱמַר "וְדָרְיָוֶשׁ מָדָאָה קַבֵּל מַלְכוּתָא וְגוֹמֵר"
(דניאל ו:א), וּלְאַחַר מִיתַת דָּרְיָוֶשׁ מָלַךְ כּוֹרֶשׁ זֶה מֶלֶךְ פָּרַס, וּבִשְׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ הֶשְׁלִמוּ
שִׁבְעִים שָׁנָה לִפְקִידַת גָּלוּת בָּבֶל מִיּוֹם שֶׁגָּלָה יְהוֹיָקִים שֶׁנֶּאֱמַר "לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים
שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם וְגוֹ'" (ירמיהו כט:י), שֶׁחָזְרוּ יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּת בָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וּבָאוֹתָהּ שָׁנָה בִּשְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ יָסְדוּ יִשְׂרָאֵל יְסוֹד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְצָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין
הִלְשִׁינוּ עֲלֵיהֶם לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְצִוָּה לְבַטֵּל הַמְּלָאכָה, שֶׁלֹּא לִבְנוֹת עוֹד בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּטֵלִים שֶׁלֹּא בָנוּ הַבַּיִת כָּל מַלְכוּת כּוֹרֶשׁ וַאֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁמָּלַךְ אַחֲרָיו עַד שְׁנַת
שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ בֶּן אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מֶלֶךְ פָּרַס, שֶׁהוּא דָּרְיָוֶשׁ בֶּן אֶסְתֵּר, וּבִשְׁנַת
לְמַלְכוּתוֹ הִתְחִילוּ לִבְנוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַד אֲשֶׁר הֻשְׁלַם הַבִּנְיָן, וּמִשְּׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ עַד שְׁנַת
שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ בֶּן אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מֶלֶךְ פָּרַס שֶׁנִּבְנָה הַבַּיִת בְּיָמָיו הָיוּ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה, לִקְיַם
מַה שֶּׁנֶּאֱמַר "לְמַלֹּאות לָחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם שִׁבְעִים שָׁנָה וְגוֹ'" (דניאל ט:ב), וְעַכְשָׁיו בִּשְׁנַת
שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הֻשְׁלְמוּ שִׁבְעִים שָׁנָה לְמַלֹּאות לָחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם חֻרְבַּן הַבַּיִת שֶׁגָּלָה צִדְקִיָּהוּ.
וּמִגָּלוּת יְהוֹיָקִים עַד גָּלוּת צִדְקִיָּהוּ שֶׁנֶּחֱרַב הַבַּיִת הָיוּ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְעַכְשָׁיו בִּשְׁנַת
אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס הֻשְׁלְמוּ שִׁבְעִים שָׁנָה מִגָּלוּת יְהוֹיָקִים שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, וּבְכָךְ
נִתְקַיְּמוּ הַמִּקְרָא שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם וְגוֹמֵר" (ירמיהו
כט:י), וְזוּ הִיא הַפְקִידָה שֶׁחָזְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אַדְמָתָם וּבָנוּ יְסוֹד בִּנְיַן הַבַּיִת אַף עַל פִּי
שֶׁלֹּא נִגְמַר עֲכָשָׁיו. נִמְצָא שָׁהָיָה חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מִגָּלוּת צִדְקִיָּהוּ שֶׁנֶּחֱרַב הַבַּיִת עַד שָׁנָה
אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס, וּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לְאַחַר שָׁנָה אַחַת לְכוֹרֶשׁ שֶׁהִיא שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ
פָּרַס, הֻשְׁלְמוּ שִׁבְעִים שָׁנָה לְחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם מִגָּלוּת צִדְקִיָּהוּ שֶׁנֶּחֱרַב הַבַּיִת עַד שְׁתַּיִם
לְדָרְיָוֶשׁ שֶׁהִתְחִילוּ יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת הַבִּנְיָן וּגְמָרוּהוּ. וְכֵן מוֹכִיחַ בְּסֵדֶר עוֹלָם (פרק כט)
וּבְמָסֶכֶת מְגִלָּה (מגילה יא:) וּבְסֵפֶר זֶה כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְתִּי:
לִכְלוֹת דְּבַר ה' מִפִּי יִרְמְיָה. לִזְמַן אֲשֶׁר הֻשְׁלַם דְּבָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר דִּבֵּר
יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיהו כט:י): "כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל וְגוֹ'":
הֵעִיר ה' אֶת רוּחַ. רָצוֹן:
קוֹל. כָּרוֹז הַכְרִיז בְּכָל מַלְכוּתוֹ:
וְגַם בְּמִכְתָּב. וְאַף מִכְתָּבוֹ שָׁלַח בְּכָל מַלְכוּתוֹ עַל דָּבָר זֶה
לֵאמֹר. וְכֹה אָמַר לָהֶם בְּהַכְרֵז הַכָּרוֹז אֲשֶׁר הַכְרִיז וּבְאִגֶּרֶת מִכְתָּבוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח בְּכָל מַלְכוּתוֹ:

Verse 2

כֹּה אָמַר כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְגוֹ' נָתַן לִי. שֶׁאֲנִי מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט עַל כָּל הַמַּמְלָכוֹת
וְהוּא פָּקַד עָלַי. צִוָּה עָלַי עַל יְדֵי יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא לִבְנוֹת לוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵפֶר יְשַׁעְיָה (ישעיה מד:כח): "הָאוֹמֵר לְכוֹרֶשׁ רֹעִי וְכָל חֶפְצִי יַשְׁלִים וְלֵאמֹר
לִירוּשָׁלַיִם תִּבָּנֶה וְהֵיכָל תִּוָּסֵד" (ישעיה מה:א), "כֹּה אָמַר ה' לִמְשִׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר
הֶחֱזַקְתִּי בִימִינוֹ וְגוֹמֵר". וּכְבָר נֶאֶמְרָה נְבוּאָה זוֹ עַל יְדֵי יְשַׁעְיָה:
בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. אֲשֶׁר בִּמְדִינַת יְהוּדָה

Verse 3

מִי בָכֶם. כָּךְ הָיָה מַכְרִיז וְכוֹתֵב לְכָל הַמַּמְלָכוֹת: מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,
יְהִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֶזְרוֹ, וְיַעֲלֶה לִבְנוֹת בֵּיתוֹ אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם:

Verse 4

וְכָל הַנִּשְׁאָר. וְכָל יְהוּדֵי הַנִּשְׁאָר בְּמְקוֹמוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲלוֹת מֻחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ מָמוֹן
וְנִשְׁאוּהוּ. מְצִוֶּה אֲנִי לְאַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ שֶׁיַּעֲנִיקוּהוּ וְיִנַּשְׂאוּהוּ בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּרְכוּשׁ וּבְהֵמוֹת
לְמַעַן יוּכַל לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם עִם הַנְּדָבָה אֲשֶׁר יִתְנַדְּבוּ אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ לִבְנְיַן הַבַּיִת, שֶׁאַף
הָאֻמּוֹת יֵשׁ בָּהֶם אֲשֶׁר הָיוּ מִתְנַדְּבִים נְדָבָה לִבְנְיַן הַבַּיִת
לְבֵית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָם. מִן "כֹּה אָמַר כּוֹרֶשׁ" עַד כָּאן הַכְרָזַת הַכָּרוֹז וּשְׁלִיחוּת אִגֶּרֶת
הַמִּכְתָּב:

Verse 5

לִיהוּדָה וּבִנְיָמִין. אוֹתָן רָאשֵׁי הָאָבוֹת אֲשֶׁר לַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ שֶׁל יְהוּדָה וּבִנְיָמִין
לְכָל הָעִיר. עִם כָּל אוֹתָם שֶׁהֵעִיר ה׳ רוּחָם לַעֲלוֹת וְלִבְנוֹת הַבַּיִת, עָלוּ לִירוּשָׁלַיִם לִבְנוֹת
הַבַּיִת:

Verse 6

וְכָל סְבִיבוֹתֵיהֶם. וְכָל הָעַמִּים שֶׁהָיוּ שְׁכֵנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל סִיְּעוּ וְהֶחֱזִיקוּ יְדֵי הַיְּהוּדִים
בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּמַתָּנוֹת הַלָּלוּ לְמַעַן יוּכְלוּ לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם
לִבְנוֹת בְּעַצְמָם בֵּית הַתְּנַדֵּב. כָּל זֹאת הָיוּ עוֹשִׂים שְׁכֵנֵי הַיְּהוּדִים לְבַד מַה שֶּׁהֵם מִתְנַדְּבִים
לִבְנְיַן הַבַּיִת:

Verse 7

וַיִּתֵּן בְּבֵית אֱלֹהָיו. אֲשֶׁר נָתָן נְבוּכַדְנֶצַּר בְּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁלּוֹ:

Verse 8

עַל יַד מִתְרְדָת הַגִּזְבָּר. כָּךְ שְׁמוֹ שֶׁל גִּזְבָּר אֲשֶׁר לְכוֹרֶשׁ, וְצִוָּהוּ כּוֹרֶשׁ לְהוֹצִיאָם:
וַיִּסְפְּרֵם. הַגִּזְבָּר הַזֶּה מָנָה אוֹתָם וּמָסַר לְשֵׁשְׁבַּצַּר לְמַעַן יִשָּׂאֵם וְיוֹלִיכֵם לִירוּשָׁלַיִם. וְאָמְרוּ
רַבּוֹתֵינוּ: הוּא שֵׁשְׁבַּצַּר הוּא דָּנִיֵּאל, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שֵׁשְׁבַּצַּר? שֶׁעָמַד בְּשֵׁשׁ צָרוֹת
הַנָּשִׂיא לִיהוּדָה. הוּא הַנָּשִׂיא אֲשֶׁר לְשֵׁבֶט יְהוּדָה:

Verse 9

מִסְפָּרָם שֶׁל כְּלֵי בֵּית ה׳:
אֲגַרְטְלֵי. מִינֵי כֵלִים הֵם
מַחֲלָפִים. הֵם סַכִּינִים, וְהוּא לְשׁוֹן בֵּית הַחֲלָפוֹת, שֶׁעַל כֵּן שָׁהָיוּ נוֹתְנִין בָּהּ הַסַּכִּינִין
הָיְתָה נִקְרֵאת לִשְׁכַּת בֵּית הַחֲלָפוֹת:

Verse 10

כְּפוֹרֵי. מִזְרָקִים, וְנִקְרְאוּ כְּפוֹרֵי מִלְּשׁוֹן קִנּוּחַ כְּמוֹ דְּכָפַר יְדֵיהּ בִּגְלִימָא דְּחַבְרֵיהּ (בבא
מציעא כד:), עַל שֵׁם שֶׁהַמְקַבֵּל דָּם בַּמִּזְרָק הָיָה מְקַנֵּחַ נִצּוֹצוֹת הַדָּם שֶׁנִּתְּזוּ עַל יָדוֹ בִּשְׁפַת
הַמִּזְרָק:
מִשְׁנִים. שְׁנַיִם כֵּלִים אֲחֵרִים שֶׁל מִין אַחֵר:

Verse 11

כָּל כֵּלִים. עַתָּה כּוֹלֵל חֶשְׁבּוֹן הַמְּנוּיִין וְשֶׁאֵינָן מְנוּיִין כֻּלָּן בְּמִנְיָן אֶחָד, אֲבָל הַחֶשְׁבּוֹן
הוּא מוֹנֶה:
הָעֲלוֹת. לְשׁוֹן (יְפֵה

Chapter 2

Verse 1

וְאֵלֶּה בְּנֵי הַמְּדִינָה. אֵלֶּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִמְּדִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלִים עַתָּה מִן הַשְּׁבִי
אֲשֶׁר בַּגּוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם:
וַיָּשׁוּבוּ. וְעַתָּה חָזְרוּ לִירוּשָׁלַיִם:
וִיהוּדָה. וּבְנֵי יְהוּדָה חָזְרוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעִירוֹ:

Verse 2

אֲשֶׁר בָּאוּ. בְּנֵי הַמְּדִינָה הַלָּלוּ בַּתְּחִלָּה כַּאֲשֶׁר גָּלוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל עִם זְרֻבָּבֶל וְגוֹ׳:
מִסְפָּר. הָרִאשׁוֹן פ״א קְמוּצָה בְּגָדוֹל וְשֵׁם אָדָם הוּא, מִסְפַּר הַשֵּׁנִי פ״א פְּתוּחָה וְדָבוּק הוּא
אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל. הַלָּלוּ בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים הָיוּ, וְהָאֲחֵרִים הָיוּ מְשׁוּכִים
אַחֲרֵיהֶם. וְעַל כֵּן מְנָאוּם אַחֲרֵיהֶם לְבַד:

Verse 3

בְּנֵי פַרְעוֹשׁ וְגוֹ׳. יֵשׁ בָּהֶם בַּפָּרָשָׁה שְׁמַזְכִּיר שֵׁם אֲבִיהֶם עַל שֵׁם בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, וְיֵשׁ מֵהֶם
שְׁמַזְכִּירָם עַל שֵׁם מְקוֹמָם, לוֹמַר בְּנֵי מָקוֹם פְּלוֹנִי:

Verse 4

Verse 5

Verse 6

Verse 7

Verse 8

Verse 9

Verse 10

Verse 11

Verse 12

Verse 13

Verse 14

Verse 15

Verse 16

Verse 17

Verse 18

Verse 19

Verse 20

Verse 21

Verse 22

Verse 23

Verse 24

Verse 25

Verse 26

Verse 27

Verse 28

Verse 29

Verse 30

Verse 31

Verse 32

Verse 33

Verse 34

Verse 35

Verse 36

הַכֹּהֲנִים בְּנֵי יְדַעְיָה. עַד עַתָּה מָנָה בְּנֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין, וּמֵעַכְשָׁיו הוּא מוֹנֶה וְהוֹלֵךְ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה "וַיָּקוּמוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִיהוּדָה וּבִנְיָמִין וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְגוֹ'" (עזרא א:ה):

Verse 37

Verse 38

Verse 39

Verse 40

Verse 41

הַמְשׁוֹרְרִים. הַלְוִיִּם שָׁהָיוּ מְשׁוֹרְרִים, וְכֵן הַשּׁוֹעֲרִים הֵם הַלְוִיִּם שָׁהָיוּ שׁוֹעֲרִים מִשַּׁעֲרֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:

Verse 42

Verse 43

הַנְּתִינִים. עַכְשָׁיו הוּא מוֹנֶה אוֹתָם נְתִינִים שֶׁהָיוּ חוֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה
וּמִשָּׁם הָיְתָה יוֹצֵאת פַּרְנָסָתָם, (יהושע ט:כז):

Verse 44

Verse 45

Verse 46

Verse 47

Verse 48

Verse 49

Verse 50

Verse 51

Verse 52

Verse 53

Verse 54

Verse 55

Verse 56

Verse 57

Verse 58

וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה. עֲבָדִים הָיוּ לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְהַלָּלוּ בָּנִים הָיוּ מִבְּנֵי בְּנֵיהֶם:

Verse 59

וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח וְגוֹ׳. וְאֵי זֶה מַעֲשֶׂה הִגִּיעַ לָהֶם וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד וְגוֹ׳ : וְזַרְעָם. שֶׁל אֵבוֹתָם לְפִי שֶׁאָבְדוּ יִחוּס שֶׁלָּהֶם וְלֹא יָדְעוּ אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם :

Verse 60

בְּנֵי דְלָיָה וְגוֹ׳. גַּם הֵם בִּכְלַל אֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח (עזרא ב:נט):

Verse 61

אֲשֶׁר לָקַח. כָּל אֶחָד מִבְּנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי לָקַח אִשָּׁה:
וַיִּקָּרֵא עַל שְׁמָם. וְהָיָה נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁל בַּרְזִלַּי עַל שְׁמָם, לְפִי שֶׁהֵם לָקְחוּ מִבְּנוֹתָיו:

Verse 62

אֵלֶּה. כֹּהֲנִים הַלָּלוּ הַמִּתְיַחֲסִים שֶׁהָיָה לָהֶם לְהִתְיַחֵס בְּאוֹתוֹ כְּתָב וְלֹא נִמְצָא כְּתַב יִחוּסָן:
וַיְגֹאֲלוּ. שֶׁהָיוּ מְגֹאָלִים וּמְגֹעָלִים שֶׁלֹּא יַעַבְדוּ עוֹד עִם שְׁאָר הַכֹּהֲנִים בַּעֲבוּר שֶׁלֹּא נִמְצָא כְּתַב יִחוּסָן:

Verse 63

הַתִּרְשָׁתָא. הוּא נְחֶמְיָה בֶּן חֲכַלְיָה (נחמיה ח:ט), וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ הַתִּרְשָׁתָא שֶׁהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים לִשְׁתּוֹת יַיִן נֶסֶךְ שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עַל אֲשֶׁר הָיָה מַשְׁקֶה לַמֶּלֶךְ (ירושלמי קידושין ד,א):
מִקְּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת כְּשְׁאָר כֹּהֲנִים:
עַד עֲמֹד כֹּהֵן וְגוֹ׳. כְּאָדָם הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ עַד יָמוֹת הַמָּשִׁיחַ לֹא יַעֲלֶה דָּבָר זֶה, וְאֵינִי יָכוֹל לִפְתּוֹר עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וְתוּמִּים בְּבֵית שֵׁנִי, לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן שֶׁל יוֹמָא (יומא כא:) שֶׁהָיָה בַּיִת שֵׁנִי חָסֵר מֵאוּרִים וְתוּמִּים:

Verse 64

כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד. כְּשֶׁהָיוּ כֻלָּם בְּיַחַד עִם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים הָיָה בָּהֶם חֶשְׁבּוֹן זֶה, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּנוּיִים לְמַעְלָה הֵם שֶׁל שֵׁבֶט יְהוּדָה וּבִנְיָמִין, וְאוֹתָם אֲשֶׁר נֶחְסְרוּ מֵחֶשְׁבּוֹן זֶה שֶׁלֹּא תִמְצָאֵם לְמַעְלָה הֵם הָיוּ מִשְּׁאָר הַשְּׁבָטִים. וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּסֵדֶר עוֹלָם (פרק כט): כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא וְגוֹ׳, וּבִפְרָטָן אֵינָן אֶלָּא שְׁלֹשִׁים אֶלֶף; שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֶלֶף הֵיכָן הֵם? אֶלָּא שֶׁעָלוּ מִשְּׁאָר הַשְּׁבָטִים:

Verse 65

מִלְּבַד עַבְדֵיהֶם וְאַמְהֹתֵיהֶם. שֶׁלֹּא הָיוּ בִּכְלַל הַקָּהָל:
וְלָהֶם מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת מָאתָיִם. לְפִי שֶׁהָיוּ עוֹלִים בְּשִׁמְחָה מְבֻבֶּלֶת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ צְרִיכִים לְמְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת כְּדֵי שֶׁיְּהוּ מְטַיְּלוֹת בָּהֶם בְּרֹב שִׂמְחָתָם:

Verse 66

Verse 67

Verse 68

הִתְנַדְּבוּ. הָיוּ מִתְנַדְּבִין לִבְנְיַן הַבַּיִת:

Verse 69

כְּכֹחָם. כְּפִי כֹּחָם וּמָזוֹנָם:
דַּרְכְּמוֹנִים. שֵׁם מַטְבֵּעַ שֶׁל זָהָב:
וְכָתְנוֹת כֹּהֲנִים. לְשָׁרֵת בָּהֶם:

Chapter 3

Verse 1

וַיִּגַּע. כְּמוֹ וְהִגִּיעַ:
הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. הוּא חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ בָּעָרִים מַה עָשׂוּ וַיֶּאֱסְפוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד לִירוּשָׁלָם:

Verse 2

Verse 3

וַיָּכִינוּ הַמִּזְבֵּחַ עַל מְכוֹנוֹתָיו. כְּדֵי לְהַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּנוֹת, שֶׁהָרֵי הָיוּ יְרֵאִים מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת שֶׁלֹּא יְקַנְּחוּם וְשֶׁלֹּא יַלְשִׁינוּם לַמֶּלֶךְ. וּבָנוּ הַמִּזְבֵּחַ לַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלוֹת לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְיָבִינוּ הָעַמִּים בַּדָּבָר אֲשֶׁר עָשָׂהוּ עַל פִּי הַמֶּלֶךְ וְעַל כֵּן יִמָּנְעוּ מִלְּקַנְּתָם לְבִנְיַן הַבַּיִת:
לַבֹּקֶר וְלָעָרֶב. תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם (במדבר כח:ד):

Verse 4

וְעֹלַת יוֹם בְּיוֹם בְּמִסְפָּר. קָרְבְּנוֹת חָג בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם:

Verse 5

וְאַחֲרֵי כֵן. וּלְאַחַר הַסֻּכּוֹת הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם לַבֹּקֶר וְלָעֶרֶב:
וְהֶחָדָשִׁים. וּלְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת שֶׁל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים:
וּלְכָל מוֹעֲדֵי ה׳. וְלִשְׁאָר מוֹעֲדוֹת קָרְבְּנֵיהֶם:
וּלְכָל מִתְנַדֵּב. וּלְכָל אוֹתָם הַמִּתְנַדְּבִים נְדָבוֹתֵיהֶם הָיוּ מְקַבְּלִים הַכֹּהֲנִים אוֹתָם לְהַקְרִיבָם, וּמִיּוֹם אֶחָד בְּתִשְׁרֵי הִתְחִילוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וַעֲדַיִן לֹא נִבְנָה יְסוֹד הַבַּיִת:

Verse 6

Verse 7

לַצִּידוֹנִים וְלַצּוֹרִים. בְּנֵי צוֹר וְצִידוֹן שֶׁהָיוּ אוּמָנִים לִבְנוֹת הַבַּיִת (מלכים א ה:טו-לב):
אֶל יָם יָפוֹא. דֶּרֶךְ הַיָּם הָיוּ מְבִיאִים אוֹתָם:
כִּרְשִׁיּוֹן. כַּאֲשֶׁר הָיָה רְשׁוּת הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם לִבְנוֹת הַבַּיִת, כִּרְשִׁיּוֹן לְשׁוֹן רְשׁוּת מִגְזֶרֶת רָשָׁה שֶׁהֵרִי מִן אָבָה יֹאמַר אֶבְיוֹן (דברים טו:ד) וּמִן צָבָה יֹאמַר צְבִיוֹן וּמִן חָזָה חִזָּיוֹן (ישעיהו כב:א) וּמִן רָעָה רַעְיוֹן (קהלת א:יז) מִן חָבָה חֶבְיוֹן (חבקוק ג:ד) וּמִן רָשָׁה יֹאמַר רְשׁוּת כְּמוֹ מִן עָנָה עֱנוּת (תהלים כב:כה) וּמִן שָׁבָה שְׁבוּת (יחזקאל כט:יד) וּמִן רָאָה רְאוּת (קהלת ה:י) וּמִן זָנָה זְנוּת (הושע ד:יא) נִמְצְאוּ רְשׁוּת וְרִשָּׁיוֹן בָּאִין וְיוֹצְאִין מִגְּזֵרָה אַחַת לְפִי שַׁעַר הַדִּקְדּוּק וְלָשׁוֹן אֶחָד הֵם, וּמְנֻחָם חִבְּרוֹ לְשׁוֹן אֲרָשָׁת שְׁפָתֵינוּ (תהלים כא:ג) וְלֹא דִקְדֵּק בְּגִזְרָתוֹ וְאַף עַל פִּי כֵן שְׁנֵי פָנִים הַלָּלוּ קְרוֹבִים זֶה לָזֶה בְּמַשְׁמָעוּתָם:

Verse 8

בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי. הוּא חֹדֶשׁ אִיָּר:
מֵהַשְּׁבִי. כָּל אוֹתָן שֶׁבָּאוּ מֵהַשִּׁבְיָה לִירוּשָׁלַיִם:
וַיַּעֲמִידוּ. הֶעֱמִידוּ הַלְוִיִּם הַמְשׁוֹרְרִים לְנַצֵּחַ וְלוֹמַר שִׁירָה לִפְנֵי הַבּוֹנִים בְּשָׁעַת בִּנְיַן יְסוֹד הַבַּיִת:
לְנַצֵּחַ. שְׁנֵי נְצוּחוֹת הַלָּלוּ הֵם נְצוּחֵי שִׁירָה, כְּמוֹ "לַמְנַצֵּחַ (בִּנְגִינוֹת) מִזְמוֹר לְדָוִד" (תהילים ד:א):

Verse 9

וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ. עָמְדוּ וְאָמְרוּ שִׁירָה בְּיַחַד סָבִיב עוּשֵׁי מְלָאכַת יְסוֹד הַבַּיִת:

Verse 10

וְיִסְּדוּ. מִשְׁקָל חָזָק מִן יְסוֹד כְּמוֹ "וְיִשְּׁבוּ טִירוֹתֵיהֶם" (יחזקאל כה:ד), כֵּן וְיִשְּׁבוּ מִן יָשַׁב, וְיִסְּדוּ מִן יָסַד, וּמַשְׁמָעוּתָן וְיִסְּדוּ וַיְשִׁבוּ, בְּמִשְׁקָל חָזָק בִּשְׁתֵּי יוּדִי"ן אַחַת פְּעֻלָּה וְאַחַת שֶׁל יְסוֹד וּפִתְרוֹנָן הָיוּ מְיַסְּדִים מְיַשְּׁבִים:
וְיִסְּדוּ הַבּוֹנִים. וְהַבּוֹנִים מְיַסְּדִים אֶת יְסוֹד הֵיכַל ה', בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מְנַצְּחִים בְּשִׁירָתָם וְהֶעֱמִידוּ הַכֹּהֲנִים מְלֻבָּשִׁים בִּגְדֵי כָבוֹד וַחֲצוֹצְרוֹת בִּידֵיהֶם לִתְקֹעַ בָּהֶם:
וְהַלְוִיִּם בְּנֵי אָסָף. הָיוּ מְשׁוֹרְרִים:
בַּמְצִלְתַּיִם. כְּמוֹ (תהלים קנ:ה) "צִלְצְלֵי שָׁמַע". כְּלֵי שִׁיר הֵם:
עַל יְדֵי דָוִד. שֶׁהָיוּ מְנַצְּחִים וּמְשׁוֹרְרִים שִׁירוֹת וְהוֹדָיוֹת שֶׁל דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:

Verse 11

וַיַּעֲנוּ. לְשׁוֹן עֲנִיַּת זֶמֶר, כְּמוֹ "וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם" (שמות טו:כא):
וּבְהוֹדוֹת.
כִּי טוֹב. לְהוֹדוֹת לַה',
וְכָל הָעָם. שְׁאָר עַם יִשְׂרָאֵל
עַל הוֹסַד. כָּל הַשְּׁמָחוֹת הַלָּלוּ הָיוּ עוֹשִׂים עַל בִּנְיַן הַיְסוֹד אֲשֶׁר הוֹסַד בְּבֵית ה':

Verse 12

בְּיָסְדוֹ. בִּיסוֹד שֶׁלּוֹ מִן שֵׁם דָּבָר שֶׁל יוֹסַד, וּמִן יָסַד יֹאמַר בְּיָסְדוֹ, כְּמוֹ מִן חֹדֶשׁ "בְּחָדְשׁוֹ", מִן קֹדֶשׁ "בְּקָדְשׁוֹ":
זֶה הַבַּיִת. כְּשֶׁהָיוּ רוֹאִין בִּנְיַן בַּיִת זֶה הָיוּ בוֹכִין, מִתּוֹךְ שֶׁהָיוּ זוֹכְרִים אוֹתוֹ בִּנְיָן גָּדוֹל שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן :
וְרַבִּים. אֲשֶׁר לֹא רָאוּ בִּנְיַן בַּיִת רִאשׁוֹן הָיוּ שְׂמֵחִין וּמְרִיעִין בְּשִׂמְחָה בְּקוֹל גָּדוֹל מֵרֹב שִׂמְחָתָן שֶׁיָּצְאוּ מִגָּלוּתָן:

Verse 13

וְאֵין הָעָם מַכִּירִים. אוֹתָן הַשּׂוֹמְעִים לֹא הָיוּ מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעָה שֶׁל שִׂמְחָה מִפְּנֵי קוֹל בְּכִי הָעָם, שֶׁהָרֵי הָעָם הַשְּׂמֵחִים הָיוּ מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה, וְקוֹל הַבְּכִי נִשְׁמַע יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַד לְמֵרָחוֹק:

Chapter 4

Verse 1

צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין. הֵם הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֲשֶׁר הוֹשִׁיב סַנְחֵרִיב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים ב יז:כד): "וַיָּבֵא מֶלֶךְ אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא וּמֵחֲמָת וּסְפַרְוָיִם, וַיּוֹשֶׁב אֹתָם בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

Verse 2

וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נִבְנֶה עִמָּכֶם. הָיוּ אוֹמְרִים כֵּךְ לְמַעַן תִּתְבַּטֵּל מְלֶאכֶת הַבַּיִת עַל יְדֵיהֶם שֶׁלֹּא לִבְנוֹת עוֹד:

מִימֵי אֵסַר חַדּוֹן מֶלֶךְ אַשּׁוּר. בְּנוֹ שֶׁל סַנְחֵרִיב, שְׁלֹאַחַר שֶׁסַּנְחֵרִיב הוֹשִׁיבָם שָׁם הֲרָגוּהוּ אַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו, וַיִּמְלֹךְ אֵסַר חַדּוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו. שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לז:לח): "וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכֻּהוּ בַּחֶרֶב וְגוֹמֵר וַיִּמְלֹךְ אֵסַר חַדּוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו":

Verse 3

כִּי אֲנַחְנוּ. אֶלָּא אֲנַחְנוּ לְבַדֵּנוּ נִבְנֶה כִּי זֶה מְשֻׁמָּשׁ בְּמָקוֹם אֶלָּא:

Verse 4

עַם הָאָרֶץ. הֵם צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין:
לְבַטָּלָם מִמְּלַאכְתָּם:
לִבְנוֹת. כְּמוֹ מִלְּבְנוֹת, וְכֵן "עַד כִּי חָדַל לְסַפֵּר" (בראשית מא:מט):

Verse 5

וְסוֹכְרִים. כְּתִיב בְּסָמֶ"ךְ וּפְתִרוֹנוֹ כְּאִלּוּ כָּתוּב בְּשִׁי"ן שֶׁהָיוּ שׂוֹכְרִים יוֹעֲצִים כְּדֵי לְבַטֵּל הַמְּלָאכָה:
כָּל יְמֵי. מַלְכוּת כּוֹרֶשׁ וּמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֲשֶׁר מָלַךְ אַחַר כּוֹרֶשׁ, עַד שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ שֶׁמָּלַךְ אַחַר אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, הָיְתָה הַמְּלָאכָה בְּטֵלָה:

Verse 6

וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. שֶׁמָּלַךְ אַחַר כּוֹרֶשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁלָּקַח אֶסְתֵּר (מגילה יא.):
כָּתְבוּ שִׂטְנָה. שֶׁלֹּא לִבְנוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
עַל יוֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָם. לְהַלְשִׁינָם וּלְקַנְתְּרָם שֶׁלֹּא יִבְנוּ הַבַּיִת:

Verse 7

וּבִימֵי אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא. הוּא כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס. מִנְיַן אוֹתִיּוֹת שֶׁל כּוֹרֶשׁ עוֹלֶה לְמִנְיַן אוֹתִיּוֹת דָּרְיָוֶשׁ. וְכֵן שָׁנִינוּ בְּמַסֶּכֶת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ראש השנה ג:): הוּא כּוֹרֶשׁ, הוּא דָרְיָוֶשׁ, הוּא אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא. כּוֹרֶשׁ עַל שֵׁם שֶׁמֶּלֶךְ כֹּשֶׁר הָיָה, אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא עַל שֵׁם הַמַּלְכוּת. וּבְסֵדֶר עוֹלָם (סדר עולם רבה ל) מָצָאתִי: דָּרְיָוֶשׁ הוּא אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא, וְכָל הַמַּלְכוּת כֻּלָּהּ נִקְרֵאת אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא וְכוּ׳:
כָּתַב בְּשָׁלֹם. כָּתַב מִכְתָּבוֹ בִּדְבָרִים שֶׁל שָׁלוֹם:
מִתְרְדָת טָבְאֵל. שֵׁם אָדָם הוּא, מִצָּרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין:
וּשְׁאָר כְּנָוָתָיו. חֲבֵרוֹתָיו וְסִיעָתָיו:
עַל אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא. אֶל אַרְתַּחְשַׁשְ�ְתָּא:
וּכְתָב הַנִּשְׁתְּוָן. וּכְתָב הָאֻגָּרֶת:
כָּתוּב אֲרָמִית. בְּאוֹתִיּוֹת אֲרָמִית:
וּמְתֻרְגָּם אֲרָמִית. הַמִּכְתָּב הָיָה מְפֹרָשׁ בְּלָשׁוֹן אֲרָמִית:

Verse 8

רְחוּם בַּעַל טְעֵם. רְחוּם הָיָה מַזְכִּיר וּבַעַל דְּבָרִים לְסַדֵּר הַמִּכְתָּב:
וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא. וְשִׁמְשַׁי הָיָה סוֹפֵר, הוּא שִׁמְשַׁי בְּנוֹ שֶׁל הָמָן. וְכֵן דֶּרֶךְ הַמִּקְרָא לְהַזְכִּיר סוֹפֵר וּמַזְכִּיר שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד, לְפִי שֶׁהֵם זְקוּקִים זֶה לָזֶה, הָאֶחָד מְסַדֵּר וּמַזְכִּירוֹ וְהַסּוֹפֵר כּוֹתֵב, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֱלִיחֹרֶף וַאֲחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סֹפְרִים יְהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר" (מלכים א ד:ג). וּבְמָקוֹם אַחֵר נֶאֱמַר: "וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן חִלְקִיָּהוּ וְגוֹ׳" (מלכים ב יח:יח) "וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן אָסָף הַמַּזְכִּיר":
כָּתְבוּ אִגְּרָא. הַלָּלוּ שְׁנֵיהֶם רְחוּם וְשִׁמְשַׁי כָּתְבוּ הָאִגֶּרֶת כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲלֵיהֶם מִתְרְדָת וְטָבְאֵל, וְכֻלָּם הָיוּ מְיֻשָּׁבִים בְּעֲרֵי שׁוֹמְרוֹן:
עַל יְרוּשָׁלַיִם. עַל אוֹדוֹת בְּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם:
כְּנֵימָא. כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר, וְהוּא דֶּגֶמֶת לְשׁוֹן גְּמָרָא כִּדְבָעִינַן לְמֵימַר קַמָּן:

Verse 9

אֲדַיִן. אָז:
רְחוּם. שֵׁם אָדָם:

בַּעַל טַעַם. מַזְכִּיר וּבַעַל דְּבָרִים:
וּשְׁאָר כְּנָוָתְהוֹן. וּשְׁאָר סִיעוֹתֵיהֶם:
דִּינָיֵא וַאֲפַרְסַתְכָיֵא וְגוֹ׳. הַלְלוּ כֻּלָּם שֵׁמוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁהוֹשִׁיב סַנְחֵרִיב בְּעָרֵי שׁוֹמְרוֹן:
אֲפָרְסָיֵא. הֵם פַּרְסִיִּים שֶׁהוֹשִׁיב סַנְחֵרִיב בְּעָרֵי שׁוֹמְרוֹן (מלכים ב יז:כד):
אַרְכְּוָי. הֵם בְּנֵי אֶרֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאֶרֶךְ וְאַכַּד וְכַלְנֵה״ (בראשית י:י):
בָּבְלָיֵא. הֵם בְּנֵי בָבֶל:
שׁוּשַׁנְכָיֵא. בְּנֵי שׁוּשָׁן הַבִּירָה:
עֵלְמָיֵא. בְּנֵי עֵילָם. מִכָּל הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הַלָּלוּ הוֹשִׁיב סַנְחֵרִיב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּן הָיוּ מְשִׁבְּיִן וּמַסְכִּימִים בִּשְׁלִיחוּת הַמִּכְתָּב זֶה:

Verse 10

וּשְׁאָר אוּמַיָּא. וּשְׁאָר הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֲשֶׁר הִגְלָה סַנְחֵרִיב, כֻּלָּם הִסְכִּימוּ אָסְנַפַּר. סַנְחֵרִיב (מלכים ב יח:יג):
רַבָּא וְיַקִּירָא. שֶׁהָיָה מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְכֻבָּד, שֶׁנֶּאֱמַר ״כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר״ (ישעיה לו:ד):
וְהוֹתֵב הִמּוֹ. הוֹשִׁיב אוֹתָם:
בְּקִרְיָה דִּי שָׁמְרַיִן. בֶּעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת שׁוֹמְרוֹן:
וּשְׁאָר עֲבַר נַהֲרָה. וּשְׁאָר הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר, לְפִי שֶׁהַנָּהָר נִהַר פְּרָת מַפְסִיק בֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, נִמְצְאוּ אוֹתָן עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁלְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵם בְּעֵבֶר הַנָּהָר לְאוֹתָן הָעוֹמְדִים בְּבָבֶל:
וּכְעֶנֶת. שֵׁם מָקוֹם וְאַנְשֵׁי כְעֶנֶת כֻּלָּם הָיוּ מַסְכִּימִים בִּשְׁלִיחוּת הַמִּכְתָּב הַזֶּה:

Verse 11

דְּנָה פַּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּא. וְזֶהוּ פִּתְרוֹן הָאִגֶּרֶת:
פַּרְשֶׁגֶן. כְּמוֹ פַּתְשֶׁגֶן הַכָּתָב (אסתר ג:יד):
דִּי שְׁלַחוּ עֲלוֹהִי. אֲשֶׁר שָׁלְחוּ אֵלָיו:
עַל אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא. אֶל אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא:
עַבְדָךְ אֶנָשׁ עֲבַר נַהֲרָה וּכְעֶנֶת. עַבְדֶיךָ הֵם אַנְשֵׁי עֵבֶר הַנָּהָר וְאַנְשֵׁי כְעֶנֶת. כָּל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הַמְנוּיוֹת כָּאן נִכְלָלוֹת בְּכֻלָּם זֶה, שֶׁכֻּלָּן הָיוּ לְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עֵבֶר הַנָּהָר לְאוֹתָם הַשּׁוֹכְנִים בְּבָבֶל. וְזֶהוּ תְּחִלַּת הַמִּכְתָּב: עַבְדָךְ אֶנָשׁ עֲבַר נַהֲרָה וְגוֹמֵר עַד לָא אִיתַי לָךְ:

Verse 12

יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא. דָּבָר יָדוּעַ יִהְיֶה לַמֶּלֶךְ:
דִּי יְהוּדָיֵא. אֲשֶׁר הַיְּהוּדִים שָׁעֲלוּ מֵאִתְּךָ אֵלֵינוּ בָּאוּ לִירוּשָׁלַיִם:
קִרְיְתָא מָרְדְתָּא וּבָאִישְׁתָּא בָּנַיִן. עִיר מוֹרֶדֶת וְחוֹטֵאת הֵם בּוֹנִים:
וְשׁוּרַיָּא שַׁכְלִילוּ. וְהַחוֹמוֹת יְסֻדוּ:
וְאֻשָּׁיָא. הַכְּתָלִים:
יְחִיטוּ. לְשׁוֹן פְּתִיל, כְּמוֹ ״אֵם מְחוּטִי״ (בראשית יד:כג), שֶׁהֵם חוֹפְרִים וּמְחַבְּרִים הַכְּתָלִים זֶה עִם זֶה:

Verse 13

כְּעַן יְדִיעַ. עַתָּה יָדוּעַ יִהְיֶה לַמֶּלֶךְ:
דִּי הֵן קִרְיְתָא דָךְ תִּתְבְּנֵא. אֲשֶׁר אִם הָעִיר הַזֹּאת תִּבָּנֶה דָךְ. זֹאת:
וְשׁוּרַיָּא יִשְׁתַּכְלְלוּן. וְהַחוֹמוֹת יִהְיוּ מְיֻסָּדוֹת:
מִנְדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ. מִינֵי מִסִּים הֵם וְכֹסֶף גֻּלְגֹּלֶת:
לֹא יִנְתְּנוּן. לֹא יִתְּנוּ עוֹד מַס:
וְאַפְּתֹם מְלָכִים תְּהַנְזִיק. וּמַס הַמְּלָכִים תֵּזֵק שֶׁלֹּא יִתְּנוּ עוֹד מַס לַמְּלָכִים:

Verse 14

כְּעַן כָּל קֳבֵל דִּי מְלַח הֵיכְלָא מְלַחְנָא. עַתָּה כָּל כְּנֶגֶד דָּבָר זֶה אֲשֶׁר חֻרְבַּן הַהֵיכָל אָנוּ רוֹצִים לְהַחֲרִיב, דִּי מְלַח לְשׁוֹן חוּרְבָּן וְשַׁמָּמוֹן כְּמוֹ ״אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב״ (ירמיה יז:ו):

מְלַחֲנָא. אֲנוּ רוֹצִים לְסִתּוֹר וּלְהַחֲרִיב:
וְעַרַת מַלְכָּא. וּבְזִיוֹן הַמֶּלֶךְ:
לָא אֲרִיךְ. אֵינוֹ הָגוּן לָנוּ לִרְאוֹת, אֲרִיךְ הָגוּן כְּמוֹ "אֲרִיךְ אוֹ לָא אֲרִיךְ" בְּמַסֶּכֶת סֻכָּה:
עַל דְּנָה. עַל זֹאת שָׁלַחְנוּ וְהוֹדַעְנוּ לַמֶּלֶךְ:

Verse 15

דִּי יְבַקַּר. אֲשֶׁר יְבַקֵּר וְיִדְרֹשׁ הַדּוֹרֵשׁ בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת שֶׁל אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים הָרִאשׁוֹנִים:
וְתִתְּמְצָא בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת וְתֵדַע כִּי הָעִיר הַזֹּאת עִיר מוֹרֶדֶת וּמַזֶּקֶת הַמְּלָכִים וְהַמְּדִינוֹת:
וְאֶשְׁתַּדּוּר עָבְדִין בְּגַוַּהּ. וּמֶרֶד הָיוּ עוֹשִׂים יוֹשְׁבֶיהָ בְּתוֹכָהּ, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹרְדִין בְּמַלְכֵי הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת:
מִן יוֹמָת עָלְמָא. מִימוֹת הָעוֹלָם, מִימִים קַדְמוֹנִים, כָּךְ הָיָה מִנְהָגָם לִמְרוֹד בְּמַלְכֵי הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת:
עַל דְּנָה. עַל כָּךְ הָיְתָה הָעִיר הַזֹּאת חֲרֵבָה:

Verse 16

מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָה לְמַלְכָּא. מוֹדִיעִין אֲנַחְנָא לַמֶּלֶךְ:
דִּי הֵן קִרְיְתָא דָךְ. אֲשֶׁר אִם הָעִיר הַזֹּאת תִּבָּנֶה וְחוֹמוֹתֶיהָ מְיֻסָּדִין:
לָקֳבֵל דְּנָה. כְּנֶגֶד כֵּן וּבִשְׁבִיל כָּךְ אֵין לְךָ חֵלֶק בְּכָל עֲבַר נַהֲרָא, לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ מוֹרְדִין בְּךָ וְיִקְחוּ הַכֹּל מִיָּדֶךָ:
בְּעֵבֶר נַהֲרָא. הִיא כָּל הָאָרֶץ שֶׁל צַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עֵבֶר הַנָּהָר לְאוֹתָן שֶׁבְּבָבֶל:

Verse 17

פִּתְגָמָא שְׁלַח מַלְכָּא. דָּבָר שָׁלַח הַמֶּלֶךְ:
עַל רְחוּם בְּעֵל טְעֵם. אֶל רְחוּם הַמְזַכִּיר וְשִׁמְשַׁי הַסּוֹפֵר וּלְשָׁאר סִיעוֹתֵיהֶם הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן, וּלְשָׁאר הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר לְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁלֹם וּכְעֶת. מְקוֹמוֹת הֵם, וּכְעֶת כְּמוֹ "וּכְעֶנֶת" (עזרא ד:יא), פְּעָמִים קוֹרְהוּ כָּךְ וּפְעָמִים כָּךְ:

Verse 18

נִשְׁתְּוָנָא. כְּתָב הַנִּשְׁתְּוָן אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֵלֵינוּ הָיָה מְפֹרָשׁ וְקָרוּי לְפָנַי :

Verse 19

שִׂים טְעֵם. וּמֵאתִי הָיְתָה שִׂימַת דָּבָר צִוּוּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי:
וּבַקְּרוּ וְהַשְׁכַּחוּ. וּבָדְקוּ בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת הַמְּלָכִים וּמָצְאוּ כָתוּב אֲשֶׁר הָעִיר הַזֹּאת מִימוֹת הָעוֹלָם הָיְתָה מִתְנַשֵּׂאת וּמִתְרוֹמֶמֶת עַל כָּל מַלְכֵי הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת:
וּמְרַד. וְסַרְבָנוּת הָיוּ עוֹשִׂים בָּהּ לִמְרוֹד בְּמַלְכֵי הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת:

Verse 20

וּמַלְכִין תַּקִּיפִין. וּמְלָכִים חֲזָקִים הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם שָׁהָיוּ מוֹשְׁלִים וְשַׁלִּיטִים בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר שֶׁל צַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּשְׁלֹמֹה "כִּי הוּא רֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר וְגוֹ'" (מלכים א ד:ה). וּמִסִּים וְכֶסֶף גֶּלְגֶּלֶת הָיָה נָתוּן לָהֶם, שֶׁהָיוּ הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מַעֲלִין לָהֶם מַס:

Verse 21

כְּעַן שִׂימוּ טְעֵם. עַתָּה שִׂימוּ דָּבָר לְהַכְרִיז בָּאָרֶץ לְבַטֵּל אֲנָשִׁים הַלָּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַבִּנְיָן, וְהָעִיר הַזֹּאת יִרוּשָׁלַיִם לֹא תִבָּנֶה עַד אֲשֶׁר מֵמֶנִּי יוּשַׂם הַדָּבָר לִבְנוֹת הָעִיר עַל דַּעְתִּי וּרְשׁוּתִי:

Verse 22

וּזְהִירִין הֱווֹ שָׁלוּ. וּזְהִירִין תִּהְיוּ לַעֲשׂוֹת דְּחוּי וּשְׁגָגָה, שָׁלוּ דשטורביר בְּלַעַ"ז:
לְמֶעְבַּד עַל דְּנָה. לַעֲשׂוֹת עַל כָּךְ:

לָמָה יִשְׁגֶּא. מַדּוּעַ יִגְדַּל מַעֲשֵׂה הַשְׂטָנָה בָּעִיר הַזֹּאת לְהַזִּיק הַמְּלָכִים. עַד כָּאן תִּשּׁוּבַת כּוֹרֶשׁ
אֲשֶׁר הֵשִׁיב:

Verse 23

אֲדַיִן. אָז:
דִּי פַרְשֶׁגֶן. מִן פִּתְרוֹן כְּתָב הַנִּשְׁתְּוָן שֶׁל אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא הַמֶּלֶךְ הוּא כּוֹרֶשׁ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה
קְרִי קֱדָם. שֶׁהָיָה כְּתָב הַנִּשְׁתְּוָן קָרוּי לִפְנֵי רְחוּם וְשִׁמְשַׁי וְסִיעָתֵיהֶם, וְהָלְכוּ בִּמְרוּצָה
וּבְבָהָלָה לְיִרּוּשָׁלַיִם אֶל הַיְּהוּדִים, וּבִטְלוּ אוֹתָם בְּזְרוֹעַ וְכֹחַ שֶׁלֹּא לִבְנוֹת עוֹד הַבִּנְיָן:
עַל יְהוּדָיֵא. אֶל הַיְּהוּדִים:
הֵמּוֹ. הֵם:

Verse 24

בְּאֵדַיִן. אָז הָיְתָה בְּטֵלָה מְלֶאכֶת בִּנְיַן בֵּית אֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עַד שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ
מֶלֶךְ פָּרָס. שֶׁאַחַר כּוֹרֶשׁ מָלַךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שְׁלָקַח אֶסְתֵּר, וְאַחַר אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מָלַךְ דָּרְיָוֶשׁ בְּנוֹ שֶׁל
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁהוּא בֶּן אֶסְתֵּר. וּמִשְּׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס עַד שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ שְׁמֹנֶה
עֶשְׂרֵה שָׁנָה, שֶׁהִשְׁלִימוּ שִׁבְעִים שָׁנָה לְחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם. שֶׁהֲרֵי מֵחֳרֵבַן הַבַּיִת שֶׁגָּלָה צִדְקִיָּהוּ
עַד שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, כַּמִּפֹרָשׁ בְּסֵדֶר עוֹלָם (פרק כט). וּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה
שָׁנָה מִשְּׁנַת א׳ לְכוֹרֶשׁ עַד שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ, נִמְצְאוּ שִׁבְעִים שָׁנָה שְׁלֵמִים. וּבִשְׁנַת שְׁתַּיִם
לְדָרְיָוֶשׁ הִתְחִילוּ לִבְנוֹת הַבִּנְיָן עַד שֶׁגְּמָרוּהוּ:

Chapter 5

Verse 1

וְהִתְנַבִּי חַגַּי נְבִיאָה. וְעַתָּה בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ נִתְנַבְּאוּ חַגַּי וּזְכַרְיָה הַנְּבִיאִים אֶל
הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֵיהֶם לִבְנוֹת בִּנְיַן הַבַּיִת בְּלֹא
רְשׁוּת הַמֶּלֶךְ דָּרְיָוֶשׁ:
עַל יְהוּדָיֵא. אֶל הַיְּהוּדִים:
עֲלֵיהוֹן. אֲלֵיהֶם:

Verse 2

בְּאֵדַיִן. אָז:
וְשָׂרְיוּ. הִתְחִילוּ לִבְנוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וְעִמָּהֶם הַנְּבִיאִים שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרִין וּמְסַיְּעִין לָהֶם:

Verse 3

בֵּה זִמְנָא אֲתָה עֲלֵיהוֹן. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בָּאוּ עֲלֵיהֶם הַלָּלוּ צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין לְקַנְתֵּר
וּלְהַלְשִׁין עֲלֵיהֶם עַל עֶסֶק הַבִּנְיָן:
פַּחַת עֲבַר נַהֲרָה. שִׁלְטוֹן שֶׁל עֵבֶר הַנָּהָר:
וּכְנָוָתְהוֹן. וְסִיעָתְהוֹן:
וְכֵן אֲמִרִין לְהוֹם. וְכֵן הָיוּ אוֹמְרִים לָהֶם:
מַן שָׂם. מִי צִוָּה לָכֶם דְּבַר הַבַּיִת לִבְנוֹת?
וְאֵשַׁרְנָא דְנָה לְשַׂכְלָלָה. הַכְּתָלִים הָאֵלֶּה לְיַסֵּד, כְּמוֹ "וְאֵשַׁי יְחִיטוּ" (עזרא ד:יב), וּבִנְיָן
חומות לְבֵנִים. כָּךְ תִּבְּרוּ מְנֻחָם:

Verse 4

אֲדַיִן. אָז:
כְּנֵמָא. כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר:
אֲמַרְנָא לְהוֹם. אָמְרוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אוֹתָן צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין:
מַן אִינּוּן. מִי הֵם שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים?
דִּי דָנָה. אֲשֶׁר זֶה הַבִּנְיָן הֵם בּוֹנִים:

Verse 5

וְעֵין אֱלָהָהּ֙ום. וְעֵינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אֱלֹהֵיהֶם הָיְתָה עַל זִקְנֵי הַיְהוּדִים
לְהַעֲלוֹתָם בְּמַלְאֶכֶת הַבִּנְיָן׃
וְלָא בַטְלוּ הִמּוֹ. וְלֹא בִּטְלוּ הֵם אֶת הַבּוֹנִים׃
עַד טַעְמָא לְדָרְיָוֶשׁ יְהָךְ. וְהֵשִׁיבוּ זִקְנֵי הַיְהוּדִים דָּבָר לְאוֹתָן הַפָּרִים שֶׁלֹּא יְבַטְּלוּ אֶת
הַבִּנְיָן עַד אֲשֶׁר יֵלֵךְ הַדָּבָר לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃
וֶאֱדַיִן יְתִיבוּן. וְאָז יָשִׁיבוּ הַיְהוּדִים כְּתַב הַנִּשְׁתְּוָן עַל כָּךְ, עַל תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל דָּרְיָוֶשׁ׃

Verse 6

פַּרְשֶׁגֶן. פִּתְרוֹן פַּתְשֶׁגֶן הָאִגֶּרֶת׃
וּכְנָוָתֵהּ. וְסִיעוֹתָיו׃
אֲפַרְסָכָיֵא. אֻמָּה אַחַת הֵן שָׁהָיוּ בְּסִיעוֹתֵיהֶם׃
עַל דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא. אֶל דָּרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃

Verse 7

עֲלוֹהִי. אֵלָיו׃
וְכִדְנָה כְּתִיב בְּגַוֵּהּ. וְכָךְ הָיָה כָּתוּב בְּתוֹכָהּ שֶׁל אִגֶּרֶת׃
שְׁלָמָא כֹּלָּא. כָּל הַשָּׁלוֹם יִהְיֶה לוֹ׃

Verse 8

יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא. דָּבָר יָדוּעַ יִהְיֶה לַמֶּלֶךְ׃
דִּי אֲזַלְנָא. אֲשֶׁר הָלַכְנוּ אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה מְדִינָה לְבֵית אֱלוֹהַ הַגָּדוֹל׃
וְהוּא מִתְבְּנֵא. וְהוּא הַבַּיִת בָּנוּי׃
גָּלָל. מַרְמָר״א בְּלַע״ז׃
וְאָע מִתְּשָׂם בְּכֻתְלָיָא. וְעֵצִים נְתוּנִים וּמְשׂוּמִים בַּכְּתָלִים כְּדֵי לְחַזֵּיק הַבִּנְיָן לְמַעַן יַעֲמֹד
יָמִים רַבִּים׃
וַעֲבִידְתָּא דָךְ. וּמְלָאכָה זֹאת׃
אָסְפַּרְנָא מִתְעַבְדָא. מְהֵרָה הָיְתָה נַעֲשֵׂית׃
אָסְפַּרְנָא. אֲפַנְטוּמִינְשׁ בְּלַע״ז׃
וּמַצְלַח בִּידְהוֹם. וְהֶצְלַח מַעֲשֶׂה זֶה בִּידֵיהֶם׃

Verse 9

אֱדַיִן. אָז כְּשֶׁרָאִינוּ הַבִּנְיָן שָׁאַלְנוּ לַזְּקֵנִים הָאֵלֶּה׃
כְּנֶמָא אֲמַרְנָא לְהוֹם. כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּסָמוּךְ אָמַרְנוּ אֲלֵיהֶם׃
מַן שָׂם לְכֹם. מִי שָׂם לָכֶם דְּבַר הַבַּיִת הַזֶּה לִבְנוֹתוֹ, וּכְתָלִים הַלָּלוּ לְיַסֵּד?
וְאַשַּׁרְנָא. בִּנְיָן חוֹמַת לְבֵנִים׃

Verse 10

וְאַף שְׁמָהַתְהוֹם. וְאַף שְׁמוֹתָם שֶׁל בּוֹנִים רָאשֵׁי הַבִּנְיָן שָׁאַלְנוּ לָהֶם כְּדֵי לְהוֹדִיעֲךָ׃
דִּי נִכְתּוֹב. אֲשֶׁר נִכְתּוֹב שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֵלֶיךָ׃
דִּי בְרָאשֵׁיהֹם. אֲשֶׁר בְּעַצְמָם וּבְרֹאשָׁם קָמוּ לִבְנוֹת הַבַּיִת׃

Verse 11

וּכְנֶמָא פִּתְגָמָא. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַדָּבָר׃
הַתִּיבוּנָא. הֵשִׁיבוּ לָנוּ דָּבָר׃
אֲנַחְנָא הִמּוֹ. אֲנַחְנוּ הֵם עַבְדָּיו שֶׁל אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ׃
וּבְנָיָן בַיְתָא. וַאֲנַחְנוּ בּוֹנִין הַבַּיִת אֲשֶׁר הָיָה בָּנוּי קוֹדֶם לָכֵן שָׁנִים רַבּוֹת׃
וּמֶלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל רַב. וּמֶלֶךְ גָּדוֹל שָׁהָיָה לְיִשְׂרָאֵל הוּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּנָה אוֹתוֹ וְיִסַּד אוֹתוֹ׃

Verse 12

לָהֵן. וְעַכְשָׁיו מִפְּנֵי אֲשֶׁר הִכְעִיסוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מָסַר אוֹתָם בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל
הַכַּשְׂדִּי וְהַבַּיִת הַזֶּה הֶחֱרִיב וְאֶת הָעָם הִגְלָה לְבָבֶל׃

Verse 13

בְּרַם. אַדְּ בְּשָׁנָה אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶדְ בָּבֶל צִוָּה כוֹרֶשׁ בַּדָּבָר הַזֶּה לִבְנוֹת הַבַּיִת:

Verse 14

וְאַף מָאנְיָא. כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר הוֹצִיא נְבוּכַדְנֶצַּר מִן הַהֵיכָל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם
וְהוֹלִיכָם לְהֵיכָלוֹ שֶׁבְּבָבֶל, הוֹצִיא אוֹתָם כוֹרֶשׁ מֵהֵיכַל מֶלֶדְ בָּבֶל וּמְסָרָם לְיַד שֵׁשְׁבַּצַּר דְּנִיֵּאל
שֶׁמּוֹ כָּדְ:
וְהֵיבִיל הִמּוֹ. וְהוֹלִידְ אוֹתָם:
הַנְפֵּק הִמּוֹ. הוֹצִיא אוֹתָם:
דִּי פָּה שְׁמֵהּ. שֶׁהוּא הָיָה נָשִׂיא וּפַחַת, וְנִקְרָא שְׁמוֹ פָּה :

Verse 15

וַאֲמַר לֵהּ. וְכָדְ אָמַר לוֹ כוֹרֶשׁ לְשֵׁשְׁבַּצַּר: אֵלֶּה הַכֵּלִים קַח וְלֵדְ וְהוֹרֵד אוֹתָם בַּהֵיכָל אֲשֶׁר
בִּירוּשָׁלַיִם וּבֵיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא יְהֵא בָּנוּי עַל מְקוֹמוֹ:

Verse 16

אֱדַיִן. אָז:
שֵׁשְׁבַּצַּר דָּדְ. זֶה בָּא וְנָתַן כָּתְלֵי בֵּיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וּמֵאָז וְעַד
עַתָּה הָיָה הַבַּיִת בָּנוּי וְלֹא נִגְמַר הַבִּנְיָן:

Verse 17

וּכְעַן. וְעַתָּה אִם עַל הַמֶּלֶדְ טוֹב יִהְיֶה הַדָּבָר יָדוּעַ וּמְבֻקָּר בְּבֵית גִּנָּזָיו שֶׁל מֶלֶדְ אֲשֶׁר שָׁם
בְּבָבֶל:
הֲן אִיתַי. אִם יֵשׁ הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר מִפִּי כוֹרֶשׁ יָצָא דָּבָר לִבְנוֹת בַּיִת זֶה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם:
וּרְעוּת מַלְכָּא. רְצוֹן הַמֶּלֶדְ עַל כֵּן יִשְׁלַח אֵלֵינוּ:
עֲלֵינָא. אֵלֵינוּ. עַד כָּאן מִכְתַּב הָאִגֶּרֶת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ תַּתְנַי וּשְׁתַר בּוֹזְנַי:

Chapter 6

Verse 1

בְּאֵדַיִן. אָז כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַמִּכְתָּב לְיַד דָּרְיָוֶשׁ:
שָׁם טְעֵם. צִוָּה הַמֶּלֶדְ הַדָּבָר:
וּבַקְרוּ. וּבָדְקוּ בְּבֵית הַסְּפָרִים שֶׁהָאוֹצָרוֹת מוּנָּחִים שָׁם בְּבָבֶל:

Verse 2

וְהִשְׁתְּכַח בְּאַחְמְתָא. וְנִמְצָא מִכְתָּב שֶׁל מִגִּלָּה אַחַת שָׁם בְּאַחְמְתָא, כֵּן פָּתְרוּ אַנְשֵׁי הַפִּתְרוֹן שֶׁהוּא
כְּלֵי הָעֲשׂוּי לְאִגְּרוֹת וּלְגִלְיוֹנִים וְלִסְפָרִים, וְהֶעֱמִידוּהוּ מִגְזֶרֶת "חֵמֶת מַיִם" (בראשית
כא:יד), וְהָאָל"ף אֲשֶׁר בַּתֵּיבָה אֵינָהּ עִקַּר כְּתֵב הַמִּלִּין אֲשֶׁר בִּשְׁאָר לְשׁוֹן אֲרָמִית:
בְּבִירְתָא. בְּאוֹתָהּ בִּירָה אֲשֶׁר בְּמָדַי הַמְּדִינָה:
וְכֵן כְּתִיב. וְכֵן הָיָה כָּתוּב בְּתוֹכָהּ זִכָּרוֹן שֶׁלָּהּ:

Verse 3

בֵּית אֱלָהָא בִירוּשְׁלֶם. בְּבֵית אֱלֹהִים בִּירוּשָׁלַיִם מָה יְהֵא עָלָיו? הַבַּיִת יִבָּנֶה:
אֲתַר דִּי דָּבְחִין. שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁזּוֹבְחִים שָׁם זֶבַח:
וְאֶשּׁוֹהִי מְסוֹבְלִין. וְכוֹתָלָיו יִהְיוּ מְיֻסָּדִין, כְּמוֹ "וְאֶשָּׁא יַחְיטוּ" (עזרא ד:יב):
רוּמֵיהּ אַמִּין שְׁתִּין. רוֹם הַבַּיִת שִׁשִּׁים אַמָּה וְשִׁשִּׁים אַמָּה רָחְבּוֹ:

Verse 4

נְדְבָכִין. לְשׁוֹן כְּתָלִים וְקִירוֹת הַכְּתָלִים הָיוּ שֶׁל אֶבֶן גָּלָל, גָּלָל מרמר"א בְּלַעַ"ז:

וְנִדְבָּה. וְכוֹתֶל שֶׁל עֵץ חָדָשׁ מִבִּפְנִים כְּעִנְיָן בִּנְיָן הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה (מלכים א ו:טו-יח):
וְנִפְקְתָא. וְהוֹצָאָה לְצֹרֶךְ הַבַּיִת וּלְשָׁאָר דְּבָרִים אֲשֶׁר לַבַּיִת תִּנָּתֵן לָהֶם מִבֵּית הַמֶּלֶךְ:

Verse 5

וְאַף מָאנֵי. וְאַף כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁל בֵּית הָאֱלֹהִים שֶׁל זָהָב וְכֶסֶף אֲשֶׁר נְבוּכַדְנֶצַּר הוֹצִיאָם מִן הֵיכָל שִׁבִּירוּשָׁלַיִם וְהוֹלִיכָם לְבָבֶל:
וְהֵיבֵל. אֲשֶׁר הוֹלִיךְ:
וְהַתֵּיבוּן. יְנַתְּנוּ:
וְיַהַּךְ. יֵלֵךְ כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לַהֵיכָל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם לִמְקוֹמוֹ:
וְתַסַּח. וַיְהִי מוּנָּח בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

Verse 6

כְּעַן תַּתְנַי וְגוֹ׳. זוֹ הִיא תְּשׁוּבָה אֲשֶׁר הֵשִׁיב דָּרְיָוֶשׁ אֶל תַּתְנַי וּשְׁתַר בּוֹזְנַי:
דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה. לְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עֵבֶר הַנָּהָר לְאוֹתָן שֶׁבְּבָבֶל:
רְחִיקִין הֲוֹו מִן תַּמָּה. רְחוֹקִים תִּהְיוּ מִשָּׁם, מִבְּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּא תַּרְפּוּ יְדֵי עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה:

Verse 7

זֵה. דַּךְ:
פַּחַת יְהוּדָיֵא. שָׁלְטוֹנֵי הַיְּהוּדִים יַעֲשׂוּ דָּבָר זֶה:
וּלְשָׁבֵי יְהוּדָיֵא. וְלִזְקֵנֵי הַיְּהוּדִים אֲנִי מְצַוֶּה:
בֵּית אֱלָהָא דֵּךְ. בֵּית אֱלֹהִים זֶה:

Verse 8

וּמִנִּי שִׂים טְעֵם. וּמִמֶּנִּי יִהְיֶה צִוּוּי זֶה:
לְמָא דִּי תַעְבְּדוּן. לְאוֹתוֹ בִּנְיַן הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן עִם זִקְנֵי הַיְּהוּדִים הָאֵלֶּה לִבְנוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
וּמִנְכְסֵי מַלְכָּא. מִנְּכְסֵי הַמֶּלֶךְ יִהְיוּ עוֹשִׂים הַבִּנְיָן הַזֶּה דִּי מִדַּת עֵבֶר נַהֲרָה. מִן הַמַּס שֶׁל עֵבֶר הַנָּהָר אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ, מִדַּת מַס כְּמוֹ "מִנְדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ" (עזרא ד:יג). אָסְפַּרְנָא. מְהֵרָה יְבָנֶה הַבִּנְיָן. אָסְפַּרְנָה אישפלונטמנ"ט בְּלַעַ"ז:
נִפְקְתָא תְּהֵא מִתְיַהֲבָא. הוֹצָאָה תִּהְיֶה נִתֶּנֶת לָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִמְּלַאכְתָּן:

Verse 9

וּמָה חַשְׁתָּן. וּמָה שֶׁיִּהְיוּ חוֹשְׁשִׁין:
וּבְנֵי תוֹרִין. בְּנֵי בָקָר וְאֵילִים וּכְבָשִׂים לְעוֹלוֹת לֵאלֹהֵי הַשָּׁמָיִם וְחִטְטִין. לְסֹלֶת וּמֶלַח לְקָרְבָּנוֹת. וְיַיִן לְנִסָּכִים. וְשֶׁמֶן לִמְנָחוֹת, כַּאֲשֶׁר יֹאמְרוּ הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם יְהִי נָתוּן לָהֶם דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ:
דִּי לָא שָׁלוּ. בְּלֹא דִּיחוּי, שנ"ץ דישטורבי"ר בְּלַעַ"ז:

Verse 10

דִּי לֶהֱוֹן. לְמַעַן אֲשֶׁר יִהְיוּ מַקְרִיבִים נִיחוֹחִים לֵאלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְיִהְיוּ מִתְפַּלְּלִים עַל חַיֵּי הַמֶּלֶךְ וּבָנָיו:

Verse 11

וּמִנִּי שִׂים טְעֵם. וּמִמֶּנִּי שִׂים צִוּוּי וְשִׂימַת דָּבָר אֲשֶׁר כָּל אָדָם אֲשֶׁר יְשַׁנֶּה דָּבָר זֶה יִתְנְסַח. יֶחֱרַב עֲצָיו מִבֵּיתוֹ שֶׁיֶּחֱרַב בֵּיתוֹ, יִתְנְסַח כְּמוֹ "וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה" (דברים כח:סג):
וְזִקְיף יִתְמְחֵא עֲלוֹהִי. וְעֵץ לִתְלוֹתוֹ יְהֵא גָּבוֹהַּ עָלָיו שֶׁיִּתָּלֶה עַל הָעֵץ:
וּבַיְתֵהּ נְוָלוּ יִתְעֲבֵד. וּבֵיתוֹ יֵעָשֶׂה אַשְׁפָּה עַל כָּךְ:
נְוָלוּ. עִנְיָן טִנּוּף וּמַחֲרָאוֹת:

Verse 12

וַאלָהָא דִי שַׂכְוֹ שְׁמֵיהּ. וְהָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שִׂכֵּן שְׁמוֹ שָׁם:
יְמַגֵּר. יְמַגֵּר וְיַפְגֵּר כָּל אוֹתוֹ מֶלֶךְ וְכָל אוֹתוֹ עַם אֲשֶׁר יִשְׁלַח יָדוֹ לְהַחֲרִיב וּלְהַשְׁחִית בֵּיתוֹ
זֶה שֶׁל ה׳ אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָיִם:
שַׂמְתִּי טְעֵם. שַׂמְתִּי צִוּוּי דָּבָר זֶה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הַבִּנְיָן מְהֵרָה. עַד כָּאן תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל דָּרְיָוֶשׁ:

Verse 13

כְּנֵמָא. כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר:
אָסְפַּרְנָא עֲבַדוּ. מְהֵרָה עָשׂוּ:

Verse 14

וְשָׁבֵי יְהוּדָיֵא. וְזִקְנֵי הַיְהוּדִים הָיוּ בוֹנִין וּמַצְלִיחִין בְּמִלַּאכְתָּן כִּנְבוּאַת חַגַּי וּזְכַרְיָה,
וּבָנוּ וְיִסְּדוּ אֶת הַבִּנְיָן מִן צִוּוּי שֶׁל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵרְשׁוּת כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר
הוֹחַל יְסוֹד הַבִּנְיָן בְּיָמָיו, וּמֵרְשׁוּת דָּרְיָוֶשׁ זֶה מֶלֶךְ פָּרַס
וְאַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא. הוּא דָּרְיָוֶשׁ וְנִקְרָא אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא עַל שֵׁם הַמְּדִינָה וְהַמַּלְכוּת, כִּי כָל מַלְכֵי פָּרַס
הָיוּ נִקְרָאִים כָּךְ, כַּאֲשֶׁר כָּל מַלְכֵי מִצְרַיִם נִקְרָאִים פַּרְעֹה:

Verse 15

וְשֵׁיצִיאָ בַּיְתָה דְנָה. וְסוֹף תַּשְׁלוּם בַּיִת זֶה הָיָה עַד יוֹם שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ אֲדָר שֶׁהִיא שְׁנַת שֵׁשׁ
לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ, וְנִמְצָא בִּנְיַן הַבַּיִת הָיָה אַרְבַּע שָׁנִים:

Verse 16

Verse 17

וְהִקְרִיבוּ לַחֲנֻכַּת. הִקְרִיבוּ לַחֲנֻכַּת בַּיִת זֶה קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ, וְהוֹרַאת שָׁעָה הָיְתָה:

Verse 18

וַהֲקִימוּ כָּהֲנַיָּא בִּפְלֻגְתְּהוֹן. שָׂהָיוּ הַכֹּהֲנִים חֲלוּקִים בַּעֲבוֹדָתָם וְלֵוִים בְּמִשְׁמְרוֹת:

Verse 19

אֶת הַפֶּסַח. עַכְשָׁיו עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן זֶה הַבָּא אַחַר אֲדָר זֶה שֶׁהִשְׁלַם
הַבִּנְיָן בּוֹ:

Verse 20

וְלָהֶם. וּלְעַצְמָם:

Verse 21

וְכֹל הַנִּבְדָּל. הֵם הַגֵּרִים שֶׁנִּבְדְּלוּ מִטֻּמְאַת הָעֲבוֹדָה כּוֹכָבִים לִידָבֵק בְּיִשְׂרָאֵל:

Verse 22

וְהֵסֵב לֵב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עֲלֵיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵסֵב לֵב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים
בְּמֶמְשַׁלְתּוֹ בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר לְהַחֲזִיקָם וּלְסַיֵּעַ בִּמְלֶאכֶת הַבִּנְיָן:

Chapter 7

Verse 1

וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שֶׁל בְּנָיו הַבַּיִת:
אַרְתַּחְשַׁסְתְּא. הוּא דָּרְיָוֶשׁ:

Verse 2

Verse 3

Verse 4

Verse 5

Verse 6

וַיִּתֶּן לוֹ הַמֶּלֶךְ. דָּרְיָוֶשׁ:
כְּיַד ה׳ אֱלֹהָיו עָלָיו. כַּאֲשֶׁר צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו, וּמִקְרָא מְסֹרָס הוּא: וַיִּתֶּן לוֹ
הַמֶּלֶךְ כָּל בַּקָּשָׁתוֹ כְּיַד ה׳ אֱלֹהָיו עָלָיו. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עֶזְרָא הוּא
מַלְאָכִי (מגילה טו.):

Verse 7

בִּשְׁנַת שֶׁבַע. הִיא שָׁנָה אַחַר תַּשְׁלוּם הַבַּיִת:
לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא. הוּא דָּרְיָוֶשׁ:

Verse 8

בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי. הוּא חֹדֶשׁ אָב, כִּי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִיסָן אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיְתָה תְּחִלַּת עֲלִיָּתָם
מִבָּבֶל, וּבְאֶחָד לְחֹדֶשׁ אָב בָּאוּ לִירוּשָׁלַיִם:

Verse 9

יְסוֹד הַמַּעֲלָה. יְסוֹד תְּחִלַּת הָעֲלִיָּה:
כְּיַד אֱלֹהָיו. כַּאֲשֶׁר הִצְלִיחוֹ יַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיְתָה יָדוֹ טוֹבָה עָלָיו לְהַצְלִיחוֹ
בְּדָרָכָיו:

Verse 10

כִּי עֶזְרָא וְגוֹ׳. וְעַל כֵּן הָלַךְ וְהִצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, שֶׁהָרֵי עֶזְרָא הֵכִין לְבָבוֹ וְגוֹמֵר, נוֹתֵן
טַעַם לִדְבָרָיו:

Verse 11

וְזֶה פַּרְשֶׁגֶן הַנִּשְׁתְּוָן. וְזֶה פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב:
וְחֻקָּיו עַל יִשְׂרָאֵל. וְאֶת חֻקָּיו אֲשֶׁר צִוָּה עַל יִשְׂרָאֵל לְשָׁמְרָם:

Verse 12

סֵפֶר דָּתָא. סֵפֶר תּוֹרָה:
גְּמִיר וּכְעֶנֶת. סְפִיקָא הִיא בְּיָדוֹ:

Verse 13

מִנְּי שִׂים טְעֵם. מִמֶּנִּי יוֹצֵא הָרִשׁוּת כִּי כָּל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אוֹתוֹ מִן יִשְׂרָאֵל מִן הַכֹּהֲנִים
וְהַלְוִיִּם לָלֶכֶת לִירוּשָׁלַיִם יֵלְכוּ עִמָּךְ:

Verse 14

כָּל קֶבֶל. בִּשְׁבִיל כָּךְ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ וְשִׁבְעַת יוֹעֲצָיו רוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַתָּה שָׁלוּחַ:
(אסתר א:יד) וְשִׁבְעַת יָעֲטוֹהִי. וְשֶׁבַע יוֹעֲצָיו הֵם שִׁבְעָה רוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ
לְבַקָּרָה עַל יְהוּד. כְּדֵי לְדָרֹשׁ וְלִבְדֹּק עַל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם אִם הֵם עֲסוּקִים בְּתוֹרָתוֹ
שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר בְּיָדְךָ:

Verse 15

וּלְהֵיבָלָה. וּלְהוֹלִיךְ כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְיוֹעֲצָיו אֲשֶׁר הִתְנַדֵּב לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְתַקֵּן בֵּיתוֹ
אֲשֶׁר מִשְׁכָּנוֹ וּבֵיתוֹ בִּירוּשָׁלָיִם:

Verse 16

וְכָל כֶּסֶף וּדְהַב. וְכָל נְדְבַת כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר תִּמְצָא בִּמְדִינַת בָּבֶל עִם שְׁאָר נִדְבַת הָעָם
וְהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר מִתְנַדְּבִים לְבֵיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, תּוֹלִיךְ הַכֹּל
לִירוּשָׁלָיִם:

Verse 17

כָּל קֶבֶל דְּנָה. וּבִשְׁבִיל כָּךְ שֶׁל עֲבוֹדוֹת הַמִּקְדָּשׁ מְהֵרָה תְּקֻנֶּה בְּכֶסֶף זֶה בָּקָר וְאֵילִים וּכְבָשִׂים
וּזְבָחִים וּמְנָחוֹת וּנְסָכִים, וְתַקְרִיבֵם עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

Verse 18

וּמָה דִּי עָלָךְ. וַאֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וּלְאַחֶיךָ בְּמוֹתַר הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא תַּעֲשׂוּ:

Verse 19

וּמָאנָיָא. וְכֵלִים הַנְּתוּנִים לְךָ לַעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁלֵם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא בִּירוּשָׁלָיִם:

Verse 20

וּשְׁאָר חַשְׁחוּת. וּשְׁאָר צְרִיכוּת שֶׁתִּצְטָרֵךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָנוֹת, אֲשֶׁר יְהֶיֶה לְךָ
לִיתֵּן הַדָּמִים תִּתֵּן מֵאוֹצַר הַמֶּלֶךְ:

Verse 21

וּמִנִּי אֲנָה. וּמִמֶּנִּי אֲנִי דָּרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ יוֹצֵא צַוּוּי וְרָשׁוּת לְכָל הַגִּזְבָּרִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר
לְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְקֻבָּלִים מִפִּיּוֹת שֶׁלִּי מִן הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים אֲשֶׁר כָּל דָּבָר שֶׁיִּשְׁאַל מִכֶּם עֶזְרָא
הַכֹּהֵן סוֹפֵר הַתּוֹרָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְהֵרָה יֵעָשֶׂה שֶׁלֹּא יְעַכְּבוּ אֶת שְׁאֵלָתוֹ עַד מֵאָה
כִּכָּרִים שֶׁל כֶּסֶף לִקְנוֹת קָרְבָּנוֹת וּמֵאָה כוֹרִין חִטִּין לְמִנָחוֹת וְעַד מֵאָה מִדּוֹת יַיִן לְנִסָּכִים
וּמֵאָה (מִדּוֹת) שֶׁל שֶׁמֶן לִבְלוֹל מִנָחוֹת וּמֶלַח לְקָרְבָּנוֹת כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ
בַּמֶּלַח תִּמְלָח" (ויקרא ב:יג):

Verse 22

דִּי לָא כְתַב. וּמֶלַח שֶׁאֵין כָּתוּב בּוֹ מִדָּה יִתְּנוּ כְּכָל הַצָּרֵךְ:

Verse 23

כָּל דִּי מִן טַעַם. כָּל אֲשֶׁר יִהְיֶה מֵרִשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְצִוּוּיוֹ יֵעָשֶׂה בִּזְרִיזוּת
בְּחוֹתַם הַמֶּלֶךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
אַדַרְזָדָא. חוֹתָם בִּלְשׁוֹן עֲרַבִי:

דִּי לְמָה לֶּהֱוֹא. אֲשֶׁר לָמָּה יִהְיֶה קֶצֶף עַל מַלְכוּת הַמֶּלֶךְ וּבָנָיו, וְעַל כֵּן יִתְּנוּ הַגִּזְבָּרִים כָּל צָרְכֵי הַבַּיִת:

Verse 24

וּלְכוֹם מְהוֹדְעִין. וּלְכֶם אָנוּ מוֹדִיעִים אֲשֶׁר כָּל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם הַמְשׁוֹרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְּתִינִים שֶׁהֵם חוֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לַמִּזְבֵּחַ וְעוֹבְדִים בְּבֵית זֶה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא יִשְׁלוֹט אָדָם עֲלֵיהֶם לְהַשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם מַס וְכֶסֶף גֻּלְגֹּלֶת, אֶלָּא יִהְיוּ בְּנֵי חוֹרִין מֵעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ:

Verse 25

וְאַתְּ עֶזְרָא כְּחָכְמַת אֱלָהֵךְ דִּי בִידָךְ. וְאַתָּה עֶזְרָא כְּפִי חָכְמַת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר בְּיָדֶיךָ יוֹתֵר מִן הַשּׁוֹפְטִים וְהַדַּיָּנִים שֶׁהֵם דָּנִין כָּל הָעָם שֶׁבְּעֵבֶר הַנָּהָר לְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם יוֹדְעֵי הַתּוֹרָה:
וְדִי לָא יָדַע. וְהַשּׁוֹפֵט אֲשֶׁר לֹא יָדַע לִשְׁפּוֹט, תּוֹדִיעַ לוֹ הַמִּשְׁפָּט לַעֲשׂוֹתוֹ:

Verse 26

וְכָל דִּי לָא לֶהֱוֵא עָבֵד. וְכָל אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה עוֹשֶׂה דָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְדַת הַמֶּלֶךְ, מְהֵרָה יֵעָכֵב הַדִּין וְהַמִּשְׁפָּט:
דִּינָה. הַדִּין יֵעָשֶׂה מִמֶּנּוּ מִן הַמָּעֲכִב מִשְׁפָּט:
הֵן לָמוּת. לַהֲרֹג:
הֵן לִשְׁרוֹשִׁי. אִם לְעָקְרוֹ מִן הָעוֹלָם אוֹתוֹ וְאֶת זַרְעוֹ וְאֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, לִשְׁרוֹשִׁי דישראצינ״ר בְּלַעַ״ז:
הֵן לַעֲנוֹשׁ נִכְסִין. אִם לְעָנְשׁוֹ בְּמָמוֹן:
וְלֶאֱסוּרִין. אוֹ לְיַסְּרוֹ בְּיִסּוּרִין. עַד כָּאן מִכְתַּב הָאִגֶּרֶת אֲשֶׁר נָתַן דָּרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ לְעֶזְרָא הַסּוֹפֵר לְמַעַן יְשַׁאֲהוּ לִירוּשָׁלַיִם לְהַרְאוֹתוֹ אֶל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְגִזְבְּרֵי הַמֶּלֶךְ, לְמַעַן יַזְזִיקוּ לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת וְלַעֲבֹד ה׳ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְלִשְׁמֹר הַתּוֹרָה כַּמִּשְׁפָּט:

Verse 27

בָּרוּךְ ה׳. כְּךָ כָּתַב עֶזְרָא בְּסִפְרוֹ כַּאֲשֶׁר נָתַן הוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

Verse 28

וַיּוֹעֲצֵיו. הֵם שְׁבָעָה רוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, הֵן שִׁבְעָה יְעָטוּהִי שֶׁל מַעְלָה:
כְּיַד ה׳ אֱלֹהַי עָלָי. כַּאֲשֶׁר הָיְתָה עֶזְרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלַי, וְקִבַּצְתִּי מִיִּשְׂרָאֵל הַנִּשְׁאָרִים בְּבָבֶל רָאשֵׁי אָבוֹת וּגְדוֹלִים לַעֲלוֹת עִמִּי מִבָּבֶל:

Chapter 8

Verse 1

וְאֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹתֵיהֶם. שֶׁל עוֹלִים:
וְהִתְיַחְשָׂם. אֶת יִחוּסָם אֲשֶׁר הָיוּ מִתְיַחֲשִׂים בָּהֶם:
אַרְתַּחְשַׁסְתְּא. הוּא דָּרְיָוֶשׁ:

Verse 2

Verse 3

מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ. מִשְׁפָּחָה אַחַת הִיא, וְזִכְרָיָה הוּא רֹאשׁ הַמִּשְׁפָּחָה:
וְעִמּוֹ. וְעִם יַחַס שֶׁלּוֹ הָיוּ מִתְיַחֲסִים הַזְּכָרִים שֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ:

Verse 4

Verse 5

Verse 6

עֶבֶד בֵּן יוֹנָתָן. כָּךְ שְׁמוֹ׃

Verse 7

Verse 8

Verse 9

Verse 10

Verse 11

Verse 12

Verse 13

אַחֲרוֹנִים. שֶׁהָיוּ אַחֲרוֹנִים לָלֶכֶת אַחֲרֵי עֶזְרָא׃

Verse 14

Verse 15

אֶל הַנָּהָר הַבָּא. אֶל הַנָּהָר הַגּוֹבֵעַ׃
אֶל אַהֲוָא. אֶל אוֹתוֹ הַנָּהָר׃
וְנַחֲנָה שָׁם. וְהָיִינוּ חוֹנִים שָׁם׃
וְאָבִינָה בָעָם. נָתַתִּי לִבִּי לְהָבִין בָּעָם אֲשֶׁר נִקְבְּצוּ עִמִּי׃

Verse 16

וְאֶשְׁלָמָה לֶאֱלִיעֶזֶר וְגוֹ׳. רָאשִׁים, גְּדוֹלִים׃
מְבִינִים. חֲכָמִים הָיוּ׃

Verse 17

וָאֲצַוֶּה אוֹתָם וְגוֹ׳. שְׁלַחְתִּים וְצִוִּיתִים לְדַבֵּר אֶל אִדּוֹ שֶׁהוּא גָּדוֹל וְחָשׁוּב אֲשֶׁר בְּכָסְפְיָא׃
עַל אֲדוֹ. אֶל אֲדוֹ׃
וְאָשִׂימָה בְּפִיהֶם. שַׂמְתִּי בְּפִיהֶם דְּבָרִים לְדַבֵּר בִּשְׁלִיחוּתִי אֶל אִדּוֹ וְאֶחָיו שֶׁהֵם נְתוּנִים
וּמְיֻשָּׁבִים בְּכָסְפְיָא לְהָבִיא לָנוּ מְשָׁרְתִים לַעֲבֹד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ׃

בְּכָסְפָּיְא. שֵׁם מָקוֹם בְּבָבֶל:
אֶל אִדּוֹ אָחִיו. שֵׁם אָדָם:
הַנְּתוּנִים. כְּמוֹ הַנְּתִינִים, וְעַל כֵּן נִכְתַּב בְּוָי״ו:

Verse 18

כְּיַד אֱלֹהֵינוּ. כַּאֲשֶׁר הָיְתָה הַצְלָחָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ:
אִישׁ שֶׂכֶל. חָכָם:
מִבְּנֵי מַחְלִי וְגוֹ׳. כֻּלָּם הָלְלוּ לְוִיִּם:

Verse 19

Verse 20

וּמִן הַנְּתִינִים. וּמִן הָעֲבָדִים נְתִינִים שֶׁנָּתַן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְשָׂרֵי יִשְׂרָאֵל עָלָיו עִמָּהֶם:

Verse 21

לְהִתְעַנּוֹת. לֵישֵׁב בְּתַעֲנִית:
דֶּרֶךְ יְשָׁרָה. שֶׁיּוֹלִיכֵנִי הַמָּקוֹם לְשָׁלוֹם:

Verse 22

כִּי בֹשְׁתִּי. שֶׁהֲרֵי נִתְבַּיַּשְׁתִּי מִן הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא רָצִיתִי לִשְׁאֹל לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים כְּדֵי לְתַיְּרֵנוּ כִּי אָמַרְנוּ. שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמַרְנוּ אֶל דָּרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵטִיב לְמְבַקְשָׁיו וְשׁוֹפֵךְ אַפּוֹ וַחֲמָתוֹ עַל עוֹזְבָיו:

Verse 23

וַיֶּעְתֶּר לָנוּ. וְקִבֵּל תְּפִלָּתֵינוּ שֶׁבָּאנוּ לִירוּשָׁלַיִם לְשָׁלוֹם:

Verse 24

וָאַבְדִּילָה. וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי שָׁם עַל נְהַר אַהָוָא הִבְדַּלְתִּי מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְשָׁקַלְתִּי לָהֶם הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב לִיתֵּן בְּאוֹצְרוֹת בֵּית ה׳:

Verse 25

הַהֵרִימוּ. אֲשֶׁר הֵרִימוּ הַנִּמְצָאִים בְּבָבֶל:

Verse 26

וּכְלֵי כֶסֶף מֵאָה לַכִּכָּרִים. כִּכָּר בְּכָל כְּלִי:

Verse 27

וּכְפוֹרֵי. מִזְרָקִים:
לַאֲדַרְכֹנִים אָלֶף. מִין מַטְבֵּעַ, אֶלֶף דַּרְכוֹנִים הָיוּ בְּעֶשְׂרִים כְּפֹרֵי זָהָב הַלָּלוּ:
מֵאָה. מִשֶּׁל נְחֹשֶׁת מֵאָה, (או) מִין מַטְבֵּעַ שֶׁל נְחֹשֶׁת:
טוֹבָה. לְשׁוֹן נְקֵבָה קוֹרֵא לַנְּחֹשֶׁת:
שְׁנַיִם. שְׁנֵי כֵלִים:
חֲמוּדוֹת כֶּזָהָב. הַכֵּלִים קוֹרֵא חֲמוּדוֹת בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה:

Verse 28

אֲלֵיהֶם. לְאוֹתָן שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים:

Verse 29

הַלִּשְׁכוֹת בֵּית ה׳. כְּדֵי לִיתֵּן בַּלִּשְׁכוֹת הַבַּיִת׃

Verse 30

Verse 31

בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן. בִּשְׁנֵים עָשָׂר לְנִיסָן׃
וְיַד אֱלֹהֵינוּ הָיְתָה עָלֵינוּ. לְהַצִּילֵנוּ עַל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְנוּ עָלֶיהָ׃

Verse 32

Verse 33

Verse 34

בְּמִסְפָּר בְּמִשְׁקָל לַכֹּל. מִסְפַּר הַכֵּלִים וּמִשְׁקָלָם כַּאֲשֶׁר קִבְּלוּהוּ כָּךְ הָיָה נִשְׁקָל כֻּלּוֹ כַּאֲשֶׁר
פֹּרָעוּהוּ׃

Verse 35

הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה. הַלָּלוּ אֲשֶׁר בָּאוּ עִם עֶזְרָא׃
הִקְרִיבוּ עוֹלוֹת. הַכֹּל עוֹלָה, וְהוֹרַאַת שָׁעָה הָיְתָה׃

Verse 36

וַיִּתְּנוּ אֶת דָּתֵי הַמֶּלֶךְ. הַלָּלוּ עוֹלֵי גוֹלָה סִפְּרוּ מִצְוַת דָּרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ לְגְדוֹלֵי הַמֶּלֶךְ רוֹאֵי
פָנָיו׃
וּפַחוֹת. כְּמוֹ וּפַחוֹת׃
עֵבֶר הַנָּהָר. אוֹתָן שֶׁל צַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן בְּעֵבֶר הַנָּהָר לְיוֹשְׁבֵי בָּבֶל׃
וְנָשְׂאוּ. שֶׁהָיוּ מְנַשְּׂאִין וּמְסַיְּעִין׃

Chapter 9

Verse 1

אֵלֶּה. דְּבָרִים הַלָּלוּ אֲשֶׁר סִפְּרוּ דָּתֵי הַמֶּלֶךְ׃
וְהַשָּׂרִים. שֶׁל יִשְׂרָאֵל׃
לֵאמֹר. וְכֵן אָמְרוּ לִי׃

Verse 2

הָיְתָה בַּמַּעַל הַזֶּה רִאשׁוֹנָה. שֶׁהֵם הִתְחִילוּ לִמְעוֹל מַעַל לְהִתָּחֵן בְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת׃

Verse 3

מְשׁוֹמֵם. עָלוּב וְשׁוֹמֵם, כְּמוֹ (יחזקאל ג:טו) ״שִׁבְעַת יָמִים מַשְׁמִים בְּתוֹכָם״׃

Verse 4

Verse 5

מִתַּעֲנִיתִי. שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי אוֹתוֹ יוֹם:

Verse 6

Verse 7

נָתַנּוּ. כְּמוֹ נְתָנוּהוּ, דָּגֵשׁ הַנּוּ"ן תַּחַת חֶסְרוֹן נוּ"ן אַחֶרֶת, כְּמוֹ "כִּי עָלֶיךָ תִּשְׁעַנּוּ" (דברי הימים ב יד:יד) כְּמוֹ נִשְׁעַנּוּ, "וְנָתַנּוּ אֶת בְּנוֹתֵינוּ" (בראשית לד:טז) כְּמוֹ וְנָתַנּוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁכְּבָר גָּלוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים וַעֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ בְּבָבֶל הַרְבֵּה מִן הַגּוֹלִים:

Verse 8

וְעַתָּה כִּמְעַט רָגַע. לְפִי שָׁעָה:
תְּחִנָּה. כְּמוֹ חֶנִינָה:
וְלָתֶת לָנוּ יָתֵד. לְקַבֵּעַ אוֹתָנוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:
יָתֵד. כְּמוֹ (ישעיהו כב:כג) "וְתָקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן":
מְחִיָּה מְעַט. חַיִּים מוּעָטִים:

Verse 9

כִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ. לְדָרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ פָּרָס:
לֹא עֲזָבָנוּ. לֹא עָזַב אוֹתָנוּ:
וַיֵּט. לְשׁוֹן מִפְעָל כְּמוֹ "מַטֶּה", הַטֵּה עָלֵינוּ חַסְדּוֹ:
גָּדֵר. שָׁהָיוּ גּוֹדְרִין גָּדֵר לִשְׁמֹר מִצְוָתָיו:

Verse 10

Verse 11

נִדָּה. טֻמְאָה וּגְעוּלָה:

Verse 12

וְהוֹרַשְׁתֶּם. אֶת הָאָרֶץ לִבְנֵיכֶם עַד עוֹלָם:

Verse 13

וְאַחֲרֵי כָּל הַבָּא עָלֵינוּ. אַחֲרֵי כָּל הַמַּעֲשֶׂה הָרָע אֲשֶׁר הִגִּיעַ עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים וְיֵשׁ לָנוּ לְפוֹתְרוֹ בְּעִנְיָן זֶה: מָגַעְתָּ עַצְמְךָ מִלְּגְבוֹת מִמֶּנּוּ כָּל עֲוֹנֵינוּ, וְגָבִיתָ מִמֶּנּוּ לְמַטָּה מִן הָעֲוֹנוֹת, וְלֹא פָרַעְתָּ מִמֶּנּוּ כְּכָל חַטֹּאתֵינוּ שֶׁכְּתָבְתָּ לְמַטָּה מֵעֲוֹנֵנוּ. מָנַעְתָּ מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ עַד לְמַטָּה שֶׁנִּפְחַת עֲוֹנֵינוּ עַל כַּפָּרַת גָּלוּתֵנוּ. וְיֵשׁ מָקוֹם לְמַטָּה מֵעֲוֹנֵנוּ. מָנַעְתָּ מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ עַד לְמַטָּה שֶׁנִּפְחַת עֲוֹנֵינוּ עַל כַּפָּרַת גָּלוּתֵנוּ. וְיֵשׁ

Verse 14

הֲנָשִׁיב. אִם נָשׁוּב:
הֲלֹא תֶאֱנַף בָּנוּ. תְּמִיהָה הַמִּתְקַיֶּמֶת:

Verse 15

כִּי אֵין. כֹּחַ מַעֲשִׂים טוֹבִים בָּנוּ לַעֲמֹד וּלְהִתְקַיֵּם לְפָנֶיךָ עַל עֲבֵירָה זוֹ:

Chapter 10

Verse 1

בֶּכִי. כְּמוֹ בֶּכִי:

Verse 2

וְנוֹשָׁבוּם:
יֵשׁ מְקָוֶה. יֵשׁ תִּקְוָה לְיִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא נְשֵׁיהֶם הָעוֹבְדוֹת כּוֹכָבִים
וּמַזָּלוֹת וְהַנּוֹלָד מֵהֶם וּלְהוֹצִיא כָּל הַבָּנִים הַנּוֹלָדִים מִן הַנָּשִׁים הָעוֹבְדוֹת כּוֹכָבִים
וּמַזָּלוֹת:

Verse 3

בַּעֲצַת אֲדֹנָי. בַּעֲצָתוֹ וּבִרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
וַחֲרִדִים בִּמְצָוַת אֱלֹהֵינוּ. וְיִרְאֵי שָׁמַיִם יוֹצִיאֵם:
וְכַתּוֹרָה יֵעָשֶׂה. הָעוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר יוֹצִיא אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים:

Verse 4

וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ. לִהְיוֹת מַסְכִּימִים עִמָּךְ:

Verse 5

Verse 6

Verse 7

קוֹל. כָּרוֹז:

Verse 8

לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים. לְסוֹף שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים:

Verse 9

חֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי. הוּא חֹדֶשׁ כִּסְלֵו:
מְרֻעָדִים עַל הַדָּבָר. מִתְיָרְאִים עַל הַדָּבָר וּמִתְיָרְאִים הָיוּ מִמְּכְשׁוֹל שֶׁל עֲבֵרָה זֹאת
וּמֵהַגְּשָׁמִים. וּמִן הַגְּשָׁמִים הַיּוֹרְדִים עֲלֵיהֶם שָׁם הָיוּ רְעוּדִים וַעֲלוּבִים:

Verse 10

Verse 11

תּוֹדָה. וְדוּי:

Verse 12

Verse 13

וְהָעֵת גְּשָׁמִים. שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִים עָלֵינוּ:

וְהַמְּלָאכָה. וְהַרְחָקַת עֲבֵרָה זוֹ אֵין אַתָּה יָכוֹל לְתַקֵּן כָּל כָּךְ בִּמְהִירוּת:

Verse 14

לְכָל הַקָּהָל. עִם כָּל הַקָּהָל:
הַהוֹשִׁיב. אֲשֶׁר הוֹשִׁיב:
עַד לְהָשִׁיב. עַד אֲשֶׁר יָשׁוּב חֲרוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעָלֵינוּ:

Verse 15

עָמְדוּ עַל זֹאת. לְקַנְתֵּר עַל דָּבָר זֶה:
עֲזָרוּם. הֶחֱזִיקוּ יְדֵיהֶם:

Verse 16

לְדַרְיוֹשׁ. כְּמוֹ לְדָרְיוֹשׁ:

Verse 17

וַיְכַלּוּ בַכֹּל. וְהִשְׁלִימוּ אֶת תִּקּוּן הַמַּעֲשֶׂה מִן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הוֹשִׁיבוּ נָשִׁים שֶׁל עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים כִּי הוֹצִיאָם:
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן. עַד יוֹם אֶחָד בְּנִיסָן:

Verse 18

Verse 19

(שמואל ב יד:יט) ״הַיַד יוֹאָב אִתְּךָ בְּכָל זֹאת״ כְּמוֹ ,עֲצָתָם. דָּם:
עַל אַשְׁמָתָם. הוֹרַאת שָׁעָה הָיְתָה:

Verse 20

וּמִבְּנֵי אִמֵּר. כָּל אֵלּוּ כֹּהֲנִים עַד וּמִן הַלְוִיִּם וְגוֹמֵר :

Verse 21

Verse 22

Verse 23

Verse 24

Verse 25

Verse 26

Verse 27

Verse 28

Verse 29

Verse 30

Verse 31

Verse 32

Verse 33

Verse 34

Verse 35

Verse 36

Verse 37

Verse 38

Verse 39

Verse 40

Verse 41

Verse 42

Verse 43

Verse 44

וַיֵּשׁ מֵהֶם נָשִׁים וַיָּשִׂימוּ בָנִים. מִקְצָתָן שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים שֶׁנּוֹלְדוּ לָהֶם מֵהֶם בָּנִים, וְהַכֹּל הוֹצִיאוּ הַנָּשִׁים וְהַבָּנִים: